

A 2019/2020. tanévi
Országos Középiskolai Tanulmányi Verseny
első forduló

MAGYAR IRODALOM

Javítási-értékelési útmutató

1. Irodalmi szereplők

Adja meg a szereplő nevéhez tartozó szerzőt, a mű címét és a mű műfaját!

(Minden helyesen kitöltött sor 1 pontot ér.)

Szereplő	Szerző	Cím	műfaj
Kepler	Madách Imre	Az ember tragédiája	emberiségköltemény / drámai költemény / emberiségdráma
Kreón	Szophoklész	Antigoné	tragédia
Vajkay Ákos	Kosztolányi Dezső	Pacsirta	(lélektani) regény
Raszkolnyikov	Dosztojevszkij	Bűn és bűnhődés	(orosz realista) regény
Szemérmertes Erzsók	Petőfi Sándor	A helység kalapácsa	komikus eposz / eposzparódia
Jean Valjean	Victor Hugo	A nyomorultak	(romantikus) regény
Veres juhász	Móricz Zsigmond	Barbárok	novella / elbeszélés
Akakij Akakijevics	Gogol	A köpönyeg	elbeszélés / novella
Julien Sorel	Stendhal	Vörös és fekete	(realista) regény
Laczi Endre	Arany János	Toldi	elbeszélő költemény

(Minden egyéb teljes, helyes válasz elfogadható.)

Az elérhető pontszám:	10
-----------------------	-----------

2. Mitológia

Kik a múzsák? Egészítse ki az alábbi meghatározást!

(Minden helyes válasz 0,5 pontot ér.)

Zeusznak, a görög főistennek és Mnemoszünének, az emlékezet istennőjének leányai, akik a **Helikon/Parnasszus/Parnasszosz** hegyén élnek. A művészetek, a történetírás és a **csillagászat** istennői. Feladatuk az istenek harcainak dicsőítése és az emberi gondok és fájdalmak enyhítése zenével, költészettel, táncsal. Az alkotóképesség sokszínűségét jelképezik. Vezetőjük **Apollón**.

Az elérhető pontszám:	2
-----------------------	----------

3. Biblia

A megfelelő név vagy meghatározás megadásával töltsé ki a táblázatot!

(Minden helyes válasz 0,5 pontot ér.)

Név	Meghatározás
Illés	Ady 1908-as kötetének címében szereplő ószövetségi próféta.
Péter	Tanítvány, aki háromszor tagadta meg Jézust.
József	Testvérei a kútba vetették, majd eladták rabszolgakereskedőknek.
Mózes	A zsidó nép első nagy vezetője, aki kivette népét az egyiptomi fogságból az Ígéret földjéig (Kánaánig).
Káin	Az első gyilkosság elkövetője a Teremtés után az Ószövetség szerint.
Salamon	Bölcsességéről híres ószövetségi király, nevezetesen bölcs ítéletei.
Pál (apostol)	A damaszkuszi úton szakított korábbi életfelfogásával.
Máté	Vámszedő, aki Jézussal találkozáva tanítvánnyá lett. Evangélista.
Poncius Pilátus	Római helytartó, aki meghozta Jézus halálos ítéletét, de mosta kezeit.
Keresztelő (Szent) János	Jézust megkeresztelte a Jordán vizében.

(Minden egyéb más, tartalmilag helyes meghatározás elfogadható.)

Az elérhető pontszám:	5
-----------------------	----------

4. Képzőművészetek

Melyik stílusirányzathoz / korstílushoz sorolhatók az alábbi képzőművészeti remek?

(Minden helyes válasz 0,5 pontot ér.)

Műalkotás	stílusirányzat/korstílus
Szent Teréz eksztázisa (Lorenzo Bernini)	barokk
Vénusz születése (Sandro Botticelli)	reneszánsz
Ásító inas (Munkácsy Mihály)	realizmus
Avignoni kisasszonyok (Picasso)	kubizmus

Az elérhető pontszám:	2
-----------------------	----------

5. Kakukktojás

Húzza alá a kakukktojást!

(Minden helyes válasz 0,5 pontot ér.)

eposz	– Iliász, Szigeti veszedelem, Don Quijote de la Mancha , Zalán futása
irodalmi folyóirat	– Pásztortűz (1921-1944), Pesti Hírlap (1841-1944) , Új Idők (1894-1949), Athenaeum (1837-1843)
múzsa	– Júlia, Pacsirta , Lilla, Etelka
klasszikus triász	– Révai Miklós, Baróti Szabó Dávid, Rájniz József, Bessenyei György
mecénás	– Vergilius , Maecenas, Hatvany Lajos, Festetics György
reneszánsz	– Dávid-szobor, a sárospataki vár, Leonardo da Vinci, Nemzeti Múzeum
Gogol	– Holt lelkek, A revizor, A vörös postakocsi , Egy őrült naplója
Kölcsey Ferenc	– Vanitatum vanitas, A közelítő tél , Zrínyi dala, Parainesis

Az elérhető pontszám:	4
-----------------------	----------

6. Kislexikon

Határozza meg az alábbi fogalmakat! Meghatározásában legalább két válaszelem szerepeljen!
(Minden helyes válasz 1 pontot ér.)

szinekdoché: együttértés (gör.); jelentésátvitelen alapuló szókép, melynek alapja lehet például a nem és a fajta vagy a rész és az egész felcserélése.

tézisregény: egy filozófiai, bölcséleti, erkölcsi állítás igazolásának vagy cáfolatának szándékával megírt regény. A tézis a mű folyamán nem változik, és a szereplők viszonya az állításhoz nagyjából szintén állandó (statikus).

oximoron: egymást kizáró ellentéteket összekapcsoló stílusalakzat.

ditirambus: 1. Dionüszosz tiszteletére alkotott himnusz, kardal, tánccal, zenével adták elő. 2. emelkedett hangvételű lírai műfaj (az óda és a bordal határán).

szürrealizmus: a szó eredeti jelentése: valóság fölötti, valóságon túli. A 20. század húszas éveiben elterjedt művészeti és irodalmi irányzat; az álom, a látomás, a szabad képzettársítás jellemzi.

históriás ének: a 16. századi verses epika egyik műfaja, tárgya egykorú vagy múltbeli történelmi esemény (csata, vár eleste stb.). Énekszóval, zenei kísérettel (lant vagy hegedű) adták elő.

(Minden egyéb, tartalmilag helyes válasz elfogadható.)

Az elérhető pontszám:	6
-----------------------	---

7. Villámkérdések

Válaszoljon röviden és lényegre törően az alábbi kérdésekre!

(Minden helyes válasz 1 pontot ér. Fél pont nem adható!)

Soroljon fel három Csehov-drámát!

Pl. Sirály (1896), Ványa bácsi (1897), Három nővér (1900-1901), Cseresznyés kert (1903-1904)

Több írónk szülőhelye került az országhatáron túlra a trianoni döntés után. Említsen meg egy költőt/írót a születési hely és a jelenlegi országnév megadásával!

Pl. Márai Sándor – Kassa (Szlovákia); Ady Endre – Érmindszent (Románia), Arany János – Nagyszalonta (Románia), Balassi Bálint – Zólyom (Szlovákia), Kosztolányi Dezső – Szabadka (Szerbia) stb.

Soroljon fel három magyar nőírót!

Pl. Árva Bethlen Kata, Dukai Takács Judit, Szendrey Júlia, Kosáryné Réz Lola, Szabó Magda, Kaffka Margit stb.

Az írók gyakran választanak témául történelmi eseményt! Nevezzen meg két ilyen szerzőt művének címével együtt!

Pl. Zrínyi Miklós: Szigeti veszedelem, Shakespeare: Hamlet, Vörösmarty Mihály: Zalán futása.

Mikszáth Kálmán mely műveivel vált ismert íróvá? Soroljon fel kettőt megjelenésük idejével együtt!

A Tót atyafiai (1881) és A jó palócok (1882).

Az elérhető pontszám:	5
-----------------------	----------

8. Középkor-kvíz

Karikázza be a megfelelő választ!

(Minden helyes válasz 0,5 pontot ér.)

1. A középkorban „pogány szentként” tisztelik egy művének félreértelmezése miatt.
 - a) Dante
 - b) Ovidius
 - c) **Vergilius**
2. Ki az a „Naso pápa” a vágáns dalokban?
 - a) **Ovidius**
 - b) Villon
 - c) Aiszkülosz
3. Melyik az első magyar nyelvű szövegemlék?
 - a) A Tihanyi Apátság alapítólevele
 - b) Soproni virágének
 - c) **Halotti beszéd és könyörgés**
4. A „Stabat mater” kezdetű híres planctus szerzője.
 - a) Szent Ambrus
 - b) Assisi Szent Ferenc
 - c) **Jacopone da Todi**

Az elérhető pontszám:	2
-----------------------	----------

9. Magyar reneszánsz és barokk irodalom

Röviden mutassa be az alábbi személyeket! Jellemezze munkásságukat, és nevezze meg egy művüket!

(Minden helyes válaszelem 1 pontot ér.)

Név	Munkásságának területei	Fontosabb műve(i)
Károli Gáspár	Református pap, teológus, bibliafordító, az első teljes magyar nyelvű Biblia fordítója.	pl. Két könyv... (1563), Vizsolyi Biblia (1590)
Pázmány Péter	Katolikus püspök, esztergomi érsek, Zrínyi Miklós nevelője, a magyar retorika atyja, egyetemalapító.	pl. Felelet... (1603), Alvinczi Péter uramhoz írt öt szép levél / Öt szép levél (1609), Isteni igazságra vezérlő kalauz (1613), stb.
Szenczi Molnár Albert	Református pap és teológus, nyelvész, költő, zsoltárfordító, egyházi író, filozófus.	pl. Magyar-latin, latin-magyar szótár (1604), Zsoltároskönyv (1607), Nova grammatica Ungarica (1609), Hanai biblia (1608), Oppenheimeri biblia (1612), Értekezés a legfőbb jóról (1630), stb.
Apáczai Csere János	Teológus, filozófiai és pedagógiai író, az erdélyi szellemi életben a korszerű törekvések képviselője.	pl. Magyar logicatska... (1654), Magyar Encyclopaedia (Utrecht, 1655), stb.
Bethlen Miklós	Erdélyi történetíró és diplomata. Ő írta le a Zrínyi Miklós halálával végződő vadászatot.	Önéletírás
Mikes Kelemen	A magyar memoár- és levéltudomány jelentős alakja. II. Rákóczi Ferenc fejedelem íródeákja, kamarása, társa a száműzetésben.	Törökországi levelek (1794), vallási és egyháztörténeti tárgyú fordításai, misszilis levelei, stb.

Minden egyéb helyes válasz elfogadható!

Az elérhető pontszám:

12

10. Művek, szerzők

Adja meg alábbi művek szerzőinek nevét és műfaját, majd írja be a táblázatba a művek keletkezésének idejét a század megjelölésével!

(Minden helyes válaszlelem 0,5 pontot ér.)

Cím	Szerző	Műfaj	Keletkezési idő
A Pesti Magyar Társasághoz	Berzsenyi Dániel	episztola	19. sz.
Aeneis	Vergilius	eposz	Kr.e. 1. sz.
Az ifjú Werther szenvedései	Goethe	levélregény	18. sz.
Szegény emberek	Móricz Zsigmond	novella	20. sz.
Nádas tavon	Vajda János	filozófiai költemény	19. sz.
Aphroditéhoz	Szapphó	himnusz	Kr.e. 6. sz.

Az elérhető pontszám:	9
-----------------------	----------

11. Korstílusok

Írja be a táblázat megfelelő oszlopába a három korstílus összekeveredett adatait!

(Minden helyes sor 1 pontot ér.)

Barokk	Klasszicizmus	Romantika
a tér kitágítása az ég felé	példázatos államregény	Óda egy görög vázához
monumentalitás	az irodalmi műfajok szilárd rendje	elvágyódás a jelenből
Torquato Tasso	racionalizmus	Kölcsény: Nemzeti hagyományok

1. példázatos államregény	6. elvágyódás a jelenből
2. Óda egy görög vázához	7. Torquato Tasso
3. az irodalmi műfajok szilárd rendje	8. Kölcsény: Nemzeti hagyományok
4. monumentalitás	9. a tér kitágítása az ég felé
5. racionalizmus	

Az elérhető pontszám:	3
-----------------------	----------

12. Pályakép

A.

Értelemszerűen egészítse ki az alábbi életrajzot!

(Minden helyes válaszelem 0,5 pontot ér.)

1883-ban született Szekszárdon, erősen vallásos értelmiségi család gyermekeként. 1901-ben beiratkozott a pesti egyetem bölcsészkarára. **Négyesy** László stílusgyakorlatain ismerkedett meg Juhász Gyulával és Kosztolányi Dezsővel. Latin-magyar szakon szerzett diplomát. Baján, Szekszárdon, **Fogarason**, Újpesten és Budapesten tanított. Első műveivel a **Holnap** című antológiában jelent meg (1908). **Fekete ország** című versével nagy botrányt kavart, mert Ady *Fekete zongora* című művével egyetemben érthetetlennek találták. 1908-ban Itáliába utazott, és ekkor határozta el az **Isteni színjáték** lefordítását. 1909-ben jelent meg első kötete (**Levelek Iris koszorújából**), 1911-ben pedig a második (**Herceg, hátha megjön a tél is**).

1911-től az újpesti Könyves Kálmán Gimnáziumba helyezték át. 1912-ben kezdte a **Dante**-fordítást. 1913-ban jelent meg fantasztikus regénye, **A gólyakalifa**. Egy verse ürügyén (*Játszottam a kezével*) hazafiatlansággal vádolták, fegyelmi indult ellene, elvesztette tanári állását, nyugdíjaztatta magát. 1916-ban napvilágot látott harmadik verseskötete, a **Recitativ**. A **Nyugat** című folyóirat főmunkatársa, majd 1919-ben egyetemi tanár lett, az ellenforradalom után azonban megfosztották ettől az állásától is. 1919-ben írta az 1990-ig cenzúrázott *Szittál-e lassú mérgeket* című versét, amelyben a tanácsköztársaság jelszavait leplezte le, az ellentmondásokat tárta fel. A **Magyar költő kilencszáztizenkilencben** című esszéjében minden diktatúrától elhatárolta magát. 1920-ban Szabó Lőrincsel és Tóth Árpáddal lefordította **Baudelaire** *A Romlás virágai* című kötetét. 1921-ben házasodott össze **Tanner Ilonával/Török Sophieval**.

1933-ban írta utolsó regényét, ellenutópiáját, **Elza pilóta, vagy a tökéletes társadalom** címmel. A Baumgarten Alapítvány kuratóriumi elnöke volt. 1929-től lett a **Nyugat főszerkesztője**. 1934-ben jelent meg **Az európai irodalom története** című irodalomtörténeti munkája. A harmincas évek közepén gégerákot állapítottak meg nála, 1938-ban gégemetszést hajtottak végre rajta, ezután **beszélgető füzete** segítségével érintkezett a külvilággal. 1938-ban írta bibliai parafrázisát, a **Jónás könyvét**, majd 1939-ben a Jónás imáját. 1941. augusztus 4-én hunyt el.

Minden egyéb helyes válasz elfogadható!

Az elérhető pontszám:	10
-----------------------	-----------

B.

Válaszoljon az alábbi kérdésekre!

(Minden helyes válaszelem 0,5 pontot ér.)

Kiről szól a bemutatott pályakép?

Babits Mihály

Nevezze meg az egyik háborúellenes költeményét!

Pl. Húsvét előtt

Soroljon fel két, a fenti szövegben nem szereplő regényt az írótól!

pl. Tímár Virgil fia, Kártyavár, Halálfiak

Az elérhető pontszám:	2
-----------------------	----------

13. Verstan

Az alábbi idézet alapján határozza meg a verselés típusát, állapítsa meg a rímképletet/sorfajtát, és nevezze meg a strófát / versformát!

(Minden helyes válaszelem 1 pontot ér.)

<p>„Piros levéltől vérző venyigék. A sárga csöndbe lázas vallomások. Szavak. Kiáltó, lángoló igék.” (Kosztolányi Dezső: <i>Negyven pillanatkép – Októberi táj</i>)</p>		
a verselés	rímképlet - szótagszám	a strófa/ versforma
ütemhangsúlyos/időmértékes/szimultán	10, 11, 10	tercina/haikuszerű vers

<p>„Az emberélet útjának felén egy nagy sötétlő erdőbe jutottam, mivel az igaz utat nem lelém. Ó szörnyű elbeszélni, mi van ottan, s milyen e sűrű, kúsza vad vadon: már rá gondolva reszketek legottan. A halál sem sokkal rosszabb, tudom. De hogy megértsd a Jót, mit ott találtam, hallanod kell, mit láttam az úton.” (Dante: <i>Isteni színjáték</i>)</p>		
a verselés	rímképlet	a strófa/ versforma
időmértékes/ötös/hatodfeles jambusi sor	a b a b c b c d c	tercina

<p>„Hantra dül a pásztor s füttyörészve legelteti nyáját; És nem tudja, kinek hőspora nyugszik alatt; Titkon meg is eped, szomorú dalt zengedez ajka: A hősárnyékok csendesen ihletik őt.”</p> <p>(Kisfaludy Károly: <i>Mohács</i>)</p>		
a verselés	sorfajták	a strófa/ versforma
időmértékes	hexameter + pentameter	disztichon

<p>„Rossz lábon állt a vers-zenével, Untig skandalhatunk neki: Jambus? choreus? botfűlével Meg nem különböztetheti. Mit ér Theokritos, Homeros? Ő Adam Smith-szel jut ma célhoz; A gazdaságtan bölcse lett S arról mond mély ítélet: Az állam jólétben s erőben Hogy nő meg és hogy boldogul, S hogy még aranyra sem szorul, Ha van nyerstermelése bőven. Az apja erre csak legyint, S földjét zálogba adja mind.”</p> <p>(Puskin: <i>Jevgenyij Anyegin</i>)</p>		
a verselés	rímképlet	a strófa/ versforma
időmértékes / négyes és ötödféles jambus	végigskálázza az alapvető rímfajtákat (keresztím, páros rím, öllekezórím), majd egy sorpárral zár (csattanóval)	Anyegin-strófa

Minden egyéb helyes válasz elfogadható!

Az elérhető pontszám:

12

14. Versösszehasonlítás

A.

Olvassa el Juhász Gyula két versét! Egész mondatokban fogalmazzon meg négy hasonlóságot és két különbséget a költemények között!

(Minden helyes válaszelem 0,5 pontot ér.)

Juhász Gyula: Tiszai csönd

Hálót fon az est, a nagy, barna pók,
Nem mozdulnak a tiszai hajók.

Egyiken távol harmonika szól,
Tücsök felel rá csöndben valahol.

Az égi rónán ballag már a hold:
Ezüstöse a tiszai hajók.

Tüzeket raknak az égi tanyák,
Hallgatják halkán a harmonikát.

Magam a parton egymagam vagyok,
Tiszai hajók, néma társatok!

Ma nem üzennek hívó távolok,
Ma kikötöttünk itthon, álmodók!

Juhász Gyula: Megint a Tiszánál

Egy nyaram elmúlt, fénye elapadt
És téged, szent folyóm, nem láttalak.

Talán azért is voltam oly beteg,
Mert nem ringattad fáradt képemet.

Hisz habod párna, szőke, lágy selyem,
Melyen hold nyugszik és álom terem.

Ó ez a hold és ez az éjszaka,
A csöndesség és békesség maga.

A csöndesség, mely mégis halk zene,
Azúr világok víg üzenete.

S e béke úgy legyinti lelkemet,
Mikéntha gyöngyvirággal verne meg.

Ó tiszaparti holdas éj, te mély,
Szívembe csöndet és békét zenélj.

Szódd át ezüsttel rajta a borút,
Feledjen el világot s háborút.

Hasonlóság:

1. A versforma azonossága: tíz szótagos sorok, két soros versszakok tagolják a szöveget.
2. Tájversek, a Tisza partján a tájélményből kibontakozó meditáció.
3. A Tisza partján átélt békesség-élmény kifejeződése.
4. A versidő az éjjel, az éjszaka, melyet halk zene, halk harmonikaszó tölt be.

Különbség:

1. A *Tiszai csönd* című versben a középpontban az én áll, egyes szám első személyű a kifejezőmód – A *Megint a Tiszánál* című versben a Tisza a lelki megnyugvás, a béke megtestesítője.
2. A két vers eltérő hosszúságú.

Minden egyéb helyes válasz elfogadható!

Az elérhető pontszám:	3
-----------------------	---

B.

Szerzőjével együtt soroljon fel két olyan verset, amely Tiszához köthető!

(Minden helyes válasz 1 pontot ér.)

Pl.

Petőfi Sándor: A Tisza

Ady Endre: A Tisza-parton, Megáradt a Tisza

Juhász Gyula: A Tisza

Az elérhető pontszám:	2
-----------------------	----------

15. Költői alakzatok és szóképek

A.

Hozzon példát az alábbi költői alakzatokra és szóképekre a versből!

(Minden helyes válaszelem 1 pontot ér.)

Mögöttem a múlt...

Mögöttem a múlt szép kék erdősége,
Elöttem a jövő szép zöld vetése:
Az mindig messze, és mégsem hagy el,
Ezt el nem érem, bár mindig közel.
Ekképp vándorlok az országúton,
Mely pusztá, vadon,
Vándorlok csüggedten
Az örökké tartó jelenben.

1. Ellentét: (mögöttem-elöttem; erdőség-vetés; múlt-jövő; messze-közel; pusztá-vadon)
2. Ismétlés: (szép, vándorlok)
3. Paradoxon: (Az mindig messze, mégsem hagy el; ezt el nem érem, bár mindig közel; örökké tartó jelen)
4. Melléknévi metafora: (kék erdőség; zöld vetés)

Az elérhető pontszám:	4
-----------------------	----------

B.

Válaszoljon az alábbi kérdésekre!

(Minden helyes válaszelem 0,5 pontot ér.)

Ki a vers szerzője? **Petőfi Sándor**

Melyik ciklus darabja a költemény? **Felhők-ciklus**

Az elérhető pontszám:	1
-----------------------	----------

16. E feladat a pályázó által választott, a második fordulóban kifejtendő témakörre utal.

A választott téma:

Indokolja meg a témaválasztását! Kerülje az általánosságokat (pl.: „... mert szeretem” stb.)! A **három konkrét, igényesen megfogalmazott válasz 2 - 2 pont.**

- a)
- b)
- c)

Az elérhető pontszám:	6
-----------------------	----------